

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ
ΚΟΥΑΡΤΕΤΟ ΣΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Κρίθαρη, Γαδέδη, Αργυρόπουλος, Βατικιώτης

ΚΑΠΟΙΑ ΛΟΓΑΚΙΑ

Καρβελά, Γκίνος.

*2 ημ. 2 ημ. 2 ημ.
με Αρμόνιο & Πιάνο
Αίγινα*

Μανώλης Καλομοίρης (1883-1962)

Α' Πλευρά:

ΚΟΥΑΡΤΕΤΟ ΣΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑ (1921/54)

για άρπα, φλάουτο, αγγλικό κόρνο και βιόλα.

Moderato assai.
Intermezzo-Vivo.

Finale: Grave-Allegretto vivo.

Αλίκη Κρίθαρη, Στέλλα Γαδέδη,

Χρήστος Αργυρούπουλος, Γιάννης Βατικιώτης

Β' Πλευρά:

ΚΑΠΟΙΑ ΛΟΓΑΚΙΑ (1943)

από τη "Βραδινή Φωτιά" του Κωστή Παλαμά.

για μιά φωνή, άρπα και κλαρίνο.

1. Andantino semplice. 2. Andantino. 3. Andante con moto.

Intermezzo: Κάποια λογάκια χωρίς λόγια.

4. Moderato. 5. Con moto. 6. Allegretto semplice.

Ιωάννα Καρβελά,

Αλίκη Κρίθαρη, Νίκος Γκίνος.

Ο Μανώλης Καλομοίρης είναι γνωστότερος στο φιλόμουσο κοινό από τα μεγαλύτερα συμφωνικά του έργα και πάνω απ' όλα από τη Συμφωνία της Λεβεντιάς. Κι' όμως υπάρχει κι' ένας άλλος Καλομοίρης, ευαίσθητος και λιρικός, πολύ εσωτερικότερος, που αποκαλύπτεται σε τούτο το δίσκο και στα δυο έργα, το Κουαρτέτο σα Φαντασία και τα Κάποια Λογάκια, που διακογραφούνται για πρώτη φορά και που μέχρι πρόσφατα ήταν αγνώστα.

Το 1921 ένα χρόνο μετά την πρώτη εκτέλεση της Συμφωνίας της Λεβεντιάς, ο Καλομοίρης στρέφει την προσοχή του στη μουσική δωματίου. Γράφει το Τρίο για πιάνο, βιολί και βιολοντσέλλο και στη συνέχεια το Κουαρτέτο σα Φαντασία. Δεν γνωρίζουμε τι έσπρωξε τον Καλομοίρη σ' αυτό τον ασυνήθιστο συνδυασμό οργάνων (ιδιαίτερα ασυνήθιστο για τη μουσική Ελλάδα του 1921). Γεγονός είναι ότι στο φλάουτο, στο αγγλικό κόρνο, στη βιόλα και στην άρπα ο Καλομοίρης δείχνει ιδιαίτερη αγάπη και τους αναθέτει λιρικά σόλο και διαλόγους και στο συμφωνικό του έργο, παράδειγμα το περίφημο σόλο της βιόλας τού Γ' μέρους της Συμφωνίας της Λεβεντιάς ή η καντέντσα στο Δαχτυλίδι της Μάνας. Φαίνεται ότι το γεγονός ότι ο Καλομοίρης χρησιμοποίησε σχεδόν τον ίδιο συνδυασμό οργάνων με τη σονάτα για φλάουτο που έγραψε ο Ντεμπυσσύ το 1915 (εκεί δεν υπάρχει αγγλικό κόρνο) είναι σύμπτωση. Μοιάζει απίθανο να παίχτηκε η σονάτα του Ντεμπυσσύ στην Ελλάδα εκείνη την εποχή ή και να τη γνώριζε κατά κάποιο τρόπο ο Καλομοίρης. Εξαιτίας μάλιστα του σπάνιου συνδυασμού οργάνων φαίνεται ότι το έργο

έμεινε ανεκτέλεστο για πολλά χρόνια. Η πρώτη γνωστή δημόσια εκτέλεση έγινε από τους ερμηνευτές αυτού του δίσκου, στην Αθήνα, στις 23 Μαρτίου 1982. Ο Σύλλογος Μανώλης Καλομοίρης ανάγγειλε τότε την εκτέλεση ως ΠΡΩΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ. Ο μάεστρος Λεωνίδας Ζώρας θυμόταν πως κάτι είχε ακούσει από το έργο αυτό, στο σπίτι του Καλομοίρη, στη δεκαετία ίσως του 50, δεν μπορούσε όμως να βεβαιώσει αν το έργο είχε ποτέ παιχτεί δημόσια. Το 1954 πάντως ο Καλομοίρης ξανακοίταξε και διόρθωσε το κουαρτέτο, όπως άλλωστε συνήθιζε με πολλά του έργα, αλλά δεν επιδίωξε και πάλι κάποια δημόσια εκτέλεση που θα έπρεπε να μας είναι γνωστή.

Εντυπωσιακή είναι η διαφορά του κουαρτέτου από το τρίο που γράφτηκε την ίδια εποχή. Το τρίο στην αντιστικτική του πυκνότητα και στη δομή του αλλά και στο κλίμα και την ατμόσφαιρά του βρίσκεται πολύ κοντύτερα στη Συμφωνία της Λεβεντιάς και με τα τέσσερα μέρη του μπορεί σχεδόν να χαρακτηριστεί σαν η "δεύτερη" συμφωνία του Καλομοίρη. Το κουαρτέτο, τριμερές, πιο ελεύθερο, πιο διάφανο, πιο "ανατολίτικο" και συγχρόνως πιο "γαλλικό" ανοίγει μια δεύτερη περίοδο στη δουλειά του Καλομοίρη στην οποία θα πρέπει να εντάξουμε έργα όπως ο Πραματευτής και η Συμφωνία των Ανίδων αλλά παραδόξως όχι το Κοντσέρτο για πιάνο που αν και γραμμένο το 1935 θα μπορούσε να είχε γραφτεί και το 1920. Δεν αποκλείεται το σημαντικότερο έργο αυτής της περιόδου να ήταν ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ σε ποίηση Σολωμού, για ορχήστρα, χορωδία, και σολίστ, που γράφτηκε και πρωτοεκτελέστηκε το 1926 και που - Αίσχος! - μοιάζει να έχει οριστικά χαθεί.

Το 1943, στον τρίτο χρόνο της κατοχής, άρρωστος από το στομάχι του και πολύ μόνος, όπως βεβαίως αργότερα η κόρη του Κρινώ, που εκείνη την εποχή βρισκόταν στη Γαλλία, ο Καλομοίρης συνθέτει ένα πλήθος τραγουδιών σε στίχους Παλαμά, μεταξύ των οποίων και τα "Κάποια Λογάκια". Στα "Κάποια Λογάκια" από τη Βραδινή Φωτιά - σημειώνει ο μουσικοκριτικός Γιώργος Λεωτσάκος - το ποιητικό κείμενο είναι σύντομο και κατα συνέπεια τα τραγούδια είναι "μυνιατούρος". Με εξαίρεση το τελευταίο είναι έντονα διατονικά, βασισμένα σε "τρόπους" που θυμίζουν τον αρχαίο δωρικό. Η άρπα συνήθως συνοδεύει και είναι γραμμένη με τρόπο που θυμίζει το πιάνο. Το κλαρίνο σπάνια παρεμβαίνει αντιστικτικά ως προς τη φωνή, κι' όταν παρεμβαίνει το κάνει με μεγάλη διακριτικότητα. Το χρώμα του δίνει με τη φωνή και στις περισσότερες περιπτώσεις προηγείται ή έπεται υπογραμμίζοντας την εκπληκτική ατμόσφαιρα του έργου. Στα πέντε "λογάκια", ο Καλομοίρης, έχει προσθέσει ένα έκτο που παίζεται τρίτο στη σειρά: "Κάποιο λογάκι χωρίς

λόγια", δηλαδή ένα ιντερμέτζο για το κλαρίνο και την άρπα χωρίς την τραγουδίστρια. Οι στίχοι είναι οι εξής:

1. Από τα δάκρυα, μάτια μου θολά
κι' αστέρια λαμπερά, πυκνοπαρμένα,
κοιτάζω ψηλά και μιλάω μ' εσένα.
2. Αρρώστησα.
Πιά δεν μπορώ να μένω στο κρεβάτι!
Απελπισιάς τραγούδια οι στοχασμοί μου
Και το πιο μικρό τραγούδι ετούτο:
Σ' άφησα τόσο καιρό χωρίς θουλούδια.
3. ΚΑΠΟΙΟ ΛΟΓΑΚΙ ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ
4. Αυγή καμιά και την πιο ξάστερη...
δεν την αλλάζω εγώ μ' εσέ,
συχνεφιασμένο μου και μυστικό μου δειλινό.
5. Μπροστά σου στάθηκα λευκόφερτη, καλέ,
δεν ήρθα να σε πλανέψω,
τ' άσπρο τραγούδι που μου τραγούδησες,
ήθελα μόνο να ζωντανέψω
6. Απάνω στο μαντήλι μου, με δάκρυα,
κέντησα τον έρωτα μου.
Φίληρε απάνου στο μαντήλι μου τα δάκρυα μου,
Γι'ά κέντησε κι' εσύ με τα φιλιτά σου,
κέντησε απάνου στο μαντήλι μου,
τον έρωτα σου.

ΣΗΜ: Οι πιο πάνω στίχοι είναι παρμένοι από την τυπωμένη πάρτα του έργου. Στα Άπαντα του Κωστή Παλαμά υπάρχει ποίημα με τον τίτλο "Βραδινή Φωτιά" (- θυμάσαι τη φτωχούδα την καλύβα...), μέσα στο Τέταρτο Βιβλίο της Ποίητικής και της Μοναξιάς, που ως γνωστόν έχει μελοποιήσει ο Καλομοίρης, και έχει εκδοθεί και σε δίσκο με την Ιωάννα Καρβελά, τραγούδι, και τη Νέλλη Σεμιτέκοδο, πιάνο. Δεν μπορούσαμε, όμως, να βρούμε τους στίχους που αντιστοιχούν στα "Κάποια Λογάκια". Η έκδοση πάντως των τραγουδιών που μοιάζει να έγινε από το συνθέτη, σημειώνει: " Παλαμά-Καλομοίρη, Κάποια Λογάκια, Από τη ΒΡΑΔΙΝΗ ΦΩΤΙΑ". Η ίδια πληροφορία υπάρχει στον κατάλογο έργων του συνθέτη, του Φοίβου Ανιχεγιαννίδη.

Φωνοθηγία: Θέμις Ζαφειρόπουλος.
Επιμέλεια εξωφύλλου: Ευγενία Γρηγοράκη.